

8) Самосвідомість і рефлексивна самоорганізація особистості.

Доценко В.В.

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології
Харківського національного університету внутрішніх справ,
м. Харків, Україна

Мілорадова Н.Е.

кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та
психології Харківського національного університету внутрішніх справ,
м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТИВНОЇ КАРТИНИ ЖИТТЄВОГО ШЛЯХУ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Кожна людина є творцем власної життєвої історії. Інтенсивність життя сучасної людини настільки швидка, багатогранна, складна та інколи важко передбачувана, що більшість із нас не встигають усвідомити чого вони дійсно бажають від життя, заради чого так поспішають. Уміння реально оцінювати здобутки минулого, самоорганізувати життя і самовизначитися стосовно картини власного життєвого шляху є однією з найважливіших характеристик зрілої особистості. Дослідники життєвого самоздійснення особистості (К.А. Абульханова-Славська, В.Г. Ананьєв, Д.О. Леонтєв, Дж. Нюттен, С.Л. Рубінштейн, Т.М. Титаренко В. Франкл та інші) наголошують, що життєві цілі, перспективи, уявлення мають вагомий вплив на актуальну поведінку особистості, систему саморегуляції її діяльності та стресостійкість.

Автори визначають суб'єктивну картину життєвого шляху людини як психічний образ в якому відображені соціально обумовлені просторово-часові характеристики життєвого шляху (минулого, сьогодення і майбутнього), його етапи, події і їх взаємозв'язок (Головаха, Кронік, 1984). В структурі самосвідомості оцінка особистістю власного минулого, майбутнього і сьогодення виконує функції активності та регуляції діяльності; узгодження життєвого шляху особистості з життям інших, перш за все значущих для неї, людей; забезпечує стан психічного благополуччя у різних сферах життя (Головаха, Кронік, 1984). Актуальність дослідження суб'єктивної картини життєвого шляху майбутніх правоохоронців визначається тим впливом, яке

здійснює оцінка і уявлення про власне минуле, сьогодення і майбутнє на їх професійну спрямованість, стресостійкість і особистісний розвиток.

У нашому дослідженні взяли участь 97 курсантів першого та четвертого курсів навчання Харківського національного університету внутрішніх справ. За допомогою опитувача часової перспективи Зімбардо (ZPTI) ми визначили відношення до часу у майбутніх правоохоронців, а через це – їх суб'єктивну картину власного життя.

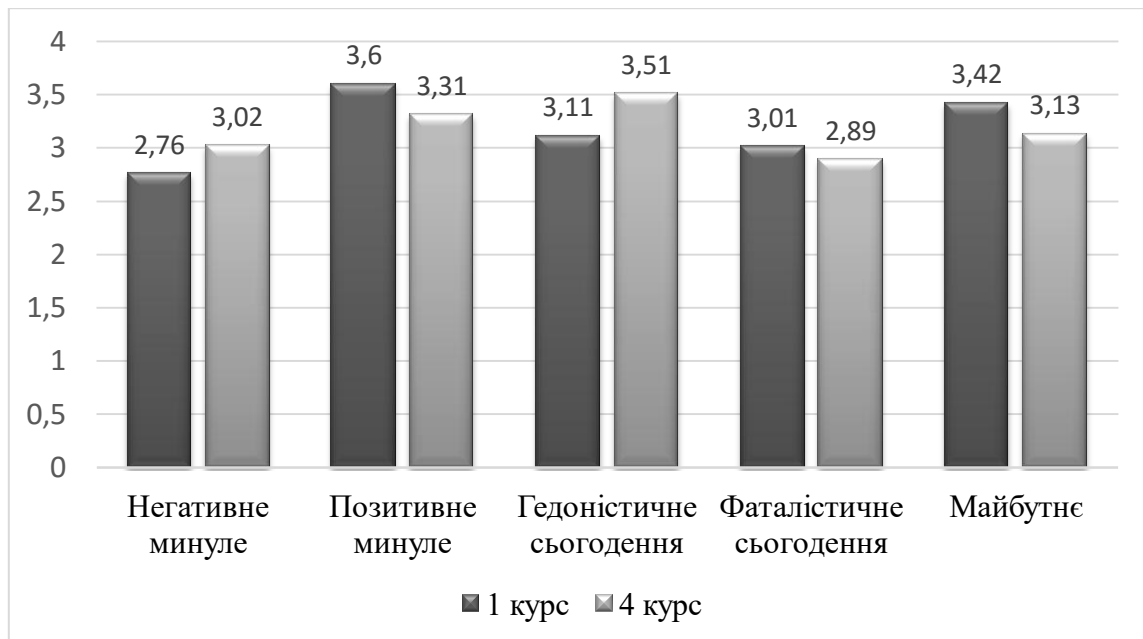

Рис 1. Часова перспектива майбутніх правоохоронців, (x_{cp})

На перший погляд, у майбутніх правоохоронців першого і четвертого курсів навчання уявлення про часову перспективу власного життя практично однакові (див. рис.1). Проте, більш детальний аналіз показує певні відмінності. Так, майбутні правоохоронці першого курсу навчання відчувають ностальгію за минулим, яке представляється їм у райдужному світлі ($3,60 \pm 0,54$). На думку авторів методики (Зімбардо, Бойд 2010), позитивне ставлення до минулого може відображати приємні події, які людина дійсно пережила, або свідчити про позитивне ставлення, що дозволяє людям отримувати найкраще у складних ситуаціях. У нашому випадку першокурсники переживають нелегкі часи адаптації до нових умов життя, навчання і несення служби, а тому позитивно реконструюють минуле черпаючи зі спогадів досвід, який сприяє їх саморозвитку. Крім того, майбутні правоохоронці першого курсу орієнтовані на

майбутнє, мають певні цілі, плани і поведінку спрямовану на здійснення цих планів і цілей ($3,42 \pm 0,56$). Разом з цим, першокурсники прагнуть отримати безпосереднє задоволення в сьогоденні і поводити себе безтурботно ($3,11 \pm 0,64$). Першокурсникам необхідно постійно зважувати переваги негайного задоволення і ціну, яку їм доведеться заплатити за нього в майбутньому, що може призводити до розвитку психоемоційної напруги, тривожності тощо.

У майбутніх правоохоронців четвертого курсу навчання переважає орієнтація на гедоністичне сьогодення ($3,51 \pm 0,64$). Іншими словами, четвертокурсники схильні до ризику, задоволення, хвилювання, збудження в сьогоденні, у них відсутня турбота про майбутні наслідки або жертви на користь майбутніх нагород. Слід зазначити, що майбутні правоохоронці четвертого курсу навчання оцінюють власне минуле як позитивно ($3,31 \pm 0,67$) так і негативно ($3,02 \pm 0,74$). Такі дані відображають песимістичне, негативне ставлення до минулого, що може бути як через реальні неприємні події так і через негативну реконструкцію позитивних подій, або через те й інше разом. Ступінь позитивного прийняття власного минулого, при якому будь-який досвід є досвідом, в подальшому буде сприяти саморозвитку їх особистості.

Загалом можемо стверджувати, що суб'єктивна картина життя майбутніх правоохоронців першого курсу навчання орієнтована на майбутнє, тоді як четвертокурсники схильні до отримання задоволення в сьогоденні.

Перспективою подальшого дослідження буде розробка теоретичних засад і практичних підходів щодо оптимізації суб'єктивної картини життя у майбутніх правоохоронців на різних етапах професіогенезу.

Література:

1. Головаха Е.И. Психологическое время личности / Е.И. Головаха, А.А. Кроник. – К. : Наукова думка, 1984. – 207 с.
2. Зимбардо Ф., Парадокс времени: новая психология времени, которая улучшит вашу жизнь / Ф. Зимбардо, Дж.Бойд – СПб. : Речь, 2010. – 352 с.